

Händer i Nätverket

- **Miss inte vårmötet** på Clarion Post i Göteborg och tillhörande Studiebesök den 15 mars vid Kvarnbyterrassen i Mölndal.
- **Renare Mark kallar till årsmöte** den 16 mars kl 17.00-18.00 på Clarion Post, i Brevsorterarsalen 1. [Läs mer här](#)
- **Vinster med efterbehandling ur ett ekologiskt och socialt hållbart perspektiv** - Renare Mark anordnar ett seminarium och studiebesök i Örebro den 18 maj.
- Renare Mark finns på Instagram - följ med oss både bakom kulisserna och på våra olika evenemang genom att följa @renare_mark

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrev tas gärna emot.

REDAKTION:

Nyhetsbrev:

Johanna Svederud, 0707-21 02 89
johanna.svederud@liljemark.net

Hemsida:

Peter Harms-Ringdahl, 072-523 43 40
peter.harms-ringdahl@empirikon.se

ANSVARIG UTGIVARE:

Ordförande:

Malin Norin, 031-771 50 55
malin.norin@ncc.se

Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola AB
Fabriksgatan 23
891 33 Örnsköldsvik

Vårmöte på Clarion Post i Göteborg!

I väntan på att våren ska infinna sig pågår planeringen av Renare Marks Vårmöte för fullt. Årets vårmöte, med temat *Kommunikation och samhällsnytta—att samverka för en bättre miljö*, går av stapeln den 16-17 mars i Göteborg. Vi har ett spännande program att se fram mot och i skrivandes stund har 433 deltagare från branschens alla hörn anmält sig, nytt rekord för Vårmötet!

Under två dagar kommer vi att få lyssna till många intressanta föredrag som bland annat berör medias bevakning av miljöfrågor, och hur vi kan kommunicera vi risker. Vi vässar till kommunikationsspåret genom att Henrik Fexeus lär oss mer om kommunikation och kroppsspråk. Därutöver kommer vi att få ett smörgåsbord av nya tekniker, riskvärderingar och intressanta föreningar. Som vanligt samlas vi kring en bankettmiddag där det finns goda möjligheter att roa sig tillsammans med branschkollegor. Sista anmälningssdag har redan varit men det finns fortfarande ett fåtal platser kvar. Läs mer och [anmäl dig här](#)

Studiebesök 15 mars

Vi smygstartar Vårmötet med ett studiebesök den 15 mars, då vi beger oss till Kvarnbyterrassen i Mölndal för att besöka ett exploateringsprojekt med fokus på hållbarhet. Under dagen kommer vi att få höra om knepig geoteknik och förorenade byggnader inom ett område med intressant industrihistoria.

Nätverkets syfte är att vara ett forum för att främja utvecklingen inom efterbehandling av föroreningar i mark och vatten. Målet är att skapa en ökad kontakt mellan olika grupper i samhället som berörs av problematiken, driva aktuella frågor och samarbeta med nordiska och europeiska nätverk i seminarier, konferenser och workshops i syfte att främja utvecklingen inom efterbehandling.

Rapport från Region Mälardalen

Den 16 februari bjöd Region Mälardalen in till årsmöte samt studiebesök och miniseminarium vid Ragn-Sells anläggning i Högbytorp. Närmare 40 deltagare samlades för en gemensam lunch och en guidad rundtur på mottagningsanläggningen. Under ca en timme fick vi en blandad kompott av historik, metoder för behandling och en bild av hur anläggningen fungerar.

Därefter bjöds på fika och föredrag om bland annat tekniker och lösningar för deponering. Dagen avslutades med ett årsmöte, där förslag till nya styresledamöten presenterade och idéer för kommande evenemang under 2016 diskuterades.

Rapport från Region Syd

Renare Marks regionala nätverk syd bjöd in till seminarium och årsmöte den 3 februari i Helsingborg, med en fantastisk utsikt över Öresund. Dagen inleddes med två intressanta föredrag om saneringar i arkeologiskt intressanta platser samt om saneringar i och vid kulturminnesmärkta fastigheter.

Efter det två föredragen följde årsmötet där de 21 deltagarna fick ta del av bland annat den enkät som gjorts bland syds medlemmar. Där framkom ett 30 tal förslag på aktiviteter för kommande år, samt hur man ser på kommunikationen ut från styrelsen både regionalt och centralt. Dessutom presenterades valberedningens förslag på nya styrelsemedlemmar. Engagemanget var stort både hos styrelsen och medlemmar i regionen, vilket bådär gott för kommande aktiviteter!

EKONÄTET är ett nätverk under utveckling som kommer att lanseras under våren 2016 med delfinansiering från Vinnova.

EKONÄTET är till för aktörer som idag arbetar eller har för avsikt att arbeta med att främja och skapa ekosystemtjänster och biologisk mångfald på industriell mark eller i anslutning till infrastruktur. Det kan handla om åtgärder under drift, vid efterbehandling eller som kompensation. Med hjälp av ekologisk ingenjörskonst och en genomtänkt arbetsgång är det möjligt att skapa värden för natur och människor. Nätverket skapar en plattform som sammanbinder och möjliggör erfarenhetsutbyte mellan olika organisationer och aktörer.

Vinster med EBH

Den 18 maj bjuder Renare Mark in till en dag med fokus på giftfri miljö och ekosystemtjänster genom ett seminarium om vinster med EBH.

Dagen inleds vid Naturens Hus i Örebro, med ett studiebesök vid naturreservatet Oset och Rönningeviken, ett i dag naturskönt område men som tidigare präglats av industriell verksamhet med bland annat soptippar, militärt övningsområde och oljehamn.

Dagen fortsätter med lunch och eftermiddagsseminarium i centrala Örebro. Under eftermiddagen kommer vi bland annat få lyssna till föredrag om ekologiska och sociala vinster vid efterbehandlingsprojekt och vilka vinster och utmaningar som en huvudman kan få i samband med större saneringar. Eftermiddagen avslutas med en paneldebatt.

Seminarieret anordnas tillsammans med EKONÄTET. För att fira vårt samarbete med det nya nätverket anordnas en middag 17 maj, då deltagarna från respektive nätverk får möjlighet att lära känna varandra. Samarbetet har även möjliggjort att vi för detta seminarium har en reducerad deltagaravgift.

Inbjudan och mer information kommer under mars på Renare Marks hemsida.

Renare Mark Norr på studieresa till Vasa, Finland

Tisdag 23 februari samlades drygt 20 av NRMs medlemmar vid färjeterminalen i Holmsund utanför Umeå för att under en dag lära sig mer om efterbehandling av förorenade områden och det närliggande ämnet sulfidjord. Flera hade startat riktigt tidigt på morgonen för att med bil ta sig de nära 30 milen från Boden och Luleå medan andra som inte var från orten hade anslutit redan dagen innan.

Väl på färjan m/s Wasa Express inleddes dagen med årsmöte för nätverkets norra sektion. Därefter berättade Carina Björkblom, Sweco, om finsk miljölagstiftning och administration följt av Antti Ruokonen från Vasa stad som gav en bakgrund till två efterbehandlingsprojekt som pågår i Vasa, dels den problemfyllda saneringen av sjön Infjärden, dels saneringen av Suvilahti industriområde och sluttäckningen av den intilliggande deponin. Gustaf Sjölund, Dåva DAC, fräschade upp kunskaperna om sulfidjord inför studiebesöket på Novia och projekten Precikem och Catermass. Nanna Stahre, MRM, och Johannes Pettersson, student och exjobbare vid Luleå tekniska universitet, fördjupade kunskaperna om sulfidjord ytterligare.

Väl i land på finska sidan guidade för finske kollega Antti oss först till institutet Technobothnia där Sten Engblom, Pekka Stén och Rainer Rosendahl satte oss in i den särskilda problematik med sulfidjord som finns längs finska kusten och då särskilt i bördiga Österbottnen. Nära 300.000 ha jordbruksmark ligger nämligen på sulfidjord som genom dränering och jordbruk ombildas till sur sulfatjord vilket leder till kraftiga pH-sänkningar och utlakning av tungmetaller. I projekten Precikem och Catermass studeras olika dräneringstekniker för att minska denna påverkan, bl a genom sinnrika system för reglering av grundvattennivå i brunnar samt tillsats av kalk genom trycksatt underbevattnings.

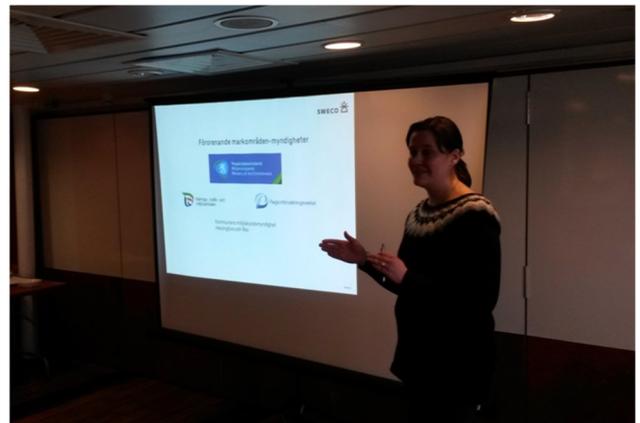
Resan fortsatte därefter till sjön Infjärden i Vasa där muddringsarbeten avbröts för några år sedan man påträffat vit fosfor i bottensedimentet. Flera aktörer, bland annat Kemira, finska Försvarsmakten och Vasa stad, är inblandade i det komplicerade arbetet att få till stånd en sektionsuppdelad muddring av sjön. Försvarsmakten hade en depå på området under krigstiden och det är från den perioden som den vita fosfor härstammar. Sjön ligger naturskönt i direkt närhet till flera bostadsområden.

Antti Ruokonen från Vasa stad var guide för dagen

Sjön infjärden, där vit fosfor påträffats

Carina Björkholm, Sweco, berättar om finsk miljölagstiftning

Foton: Gustaf Sjölund

Efter stopp med fika avverkades den tredje huvudpunkten för dagen, Suvilahti industriområde och deponi. Marken inom Suvilahti industriområde är förorenat av ett 1-2 meter tjockt lager av gammalt avfall inom ett område av 6 hektar. Avfallet är starkt förorenat av ett flertal olika ämnen. Där fanns det förstås inte så mycket att se samtidigt som mörkret föll så vi tog oss istället till närliggande deponin som är under sluttäckning. Bland annat fick vi se ett sinnrikt system för behandling av lakvatten bestående av en högbyggd ställning med buntad salix (pil) i tre plan. Lakvattnet får strila över konstruktionen. Vår guide lovade återkomma med både ritningar och mätdata på vattnet för den intresserade.

Hemresans dryga 4 timmar tillbringades i gott sällskap runt middagsbordet innan vi landade åter på svensk mark nära midnatt.

/Gustaf Sjölund, Dåva Deponi och Avfallscenar och styrelseledamot Renare Mark region Norr

Seminarium om förorenade områden och arbetsmiljö – Risker, utmaningar och lösningar

Den 11 februari anordnade Renare Mark ett seminarium på Lundqvist & Lindqvist centrala i Stockholm med temat Förorenade områden och arbetsmiljö - Risker, utmaningar och lösningar. Dagen inleddes av moderatorerna Katja Hagström och Pål Graff från Arbets- och miljömedicin på Örebro Universitetssjukhus som berättade om dagens upplägg.

Först ut bland föredragshållarna var Lotten Loberg från Åklagarmyndighetens riksenhet för miljö- och arbetsmiljöbrott. Lotten inledde med en genomgång av arbetsmiljölagstiftning och fortsatte därefter med att berätta om rättsfall där arbetsmiljöbrott prövats. Därefter berättade Anneli Liljemark, Liljemark Consulting, om den reviderade arbetsmiljöhandboken *Marksanering - om hälsa och säkerhet vid arbete i förorenade områden*. Tyngdpunkt i föredraget var ansvarsfrågor samt vikten av systematiskt arbetsmiljöarbete med krav på att utföra riskbedömningar.

Sista passet innan lunch stod moderatorerna Katja och Pål för med ett föredrag om exponeringsmätningar och risker. Bland annat fick deltagarna en inblick i hur Arbets- och miljömedicin i Örebro arbetar, när exponeringsmätningar bör göras och vilka jämförsvärden man kan använda samt hur vi kan minska exponeringsrisker i arbetet med förorenade områden. En viktig lärdom är att skäggväxt kan påverka hur effektiv ditt andningskydd är.

Efter en god lunch samlades deltagarna för att påbörja eftermiddagspasset. Fokus var praktiska exempel på arbetsmiljöarbete från tre olika aktörer. Först ur var Malin Norin och Jesper Grandin, som berättade om hur NCCs uppnår ett effektivt arbetsmiljöarbete i stora entreprenader. Ett ledord är kommunikation och återkom-

mande information. Därefter berättade Patrik Nilsson, AECOM, om arbetsmiljö ur ett internationellt perspektiv. Bland annat fick vi lära oss att ställa frågorna; Vad är det jag ska göra? Vad kan gå fel? Hur kan det ske säkrare? Har jag informerat andra om detta?

Dagens sista föredragshållare var Mikael Södergren från ISKAD, som visade på arbetsmiljörisiker och -åtgärder vid inventeringar och saneringar av förorenade byggnader. Viktigt att ta med sig är att oavsett hur bra rutiner vi har gällande arbetsmiljö ska vi inte ska räkna bort den mänskliga faktorn - trötthet och slarv kan leda till olyckor!

Dagen avslutades med en miniworkshop då vi diskuterade deltagarnas upplevelser av arbetsmiljöarbete, när det fungerar bra och när det fungerar mindre bra. Bland annat lyftes otydlighet i ansvarsfrågor fram samt ett behov av att i större utsträckning identifiera risker tidigare. Inför framtida arbetsmiljöseminarium efterfrågades fler praktiska exempel - både bra och dåliga - på arbetsmiljöarbete samt bra exempel på riskbedömningar.

Stort tack till alla inblandade för en intressant och rolig dag!

/Johanna Svederud,
Nätverkskoordinator

NICOLE Network Spring Meeting & Workshop Vienna, Austria, 15-17 June 2016

I mitten av juni anordnar NICOLE en workshop i Österrike med temat *Turning failure into success – What can we learn when remediation does not go as planned.*

Vid workshops och konferenser vill man ofta presentera framgångsrika projekt och nya tekniker, som kan användas som mall eller inspiration för framtida projekt. Alla projekt är dock inte framgångshistorier från början till slut, och NICOLE vill nu lyfta fram projekt där man har stött på hinder.

Vilka lärdomar kan man dra från projekt där budgetar eller tidsplaner har spräckts? Eller då den valda

tekniken visat sig vara mindre effektiv än väntat, eller till och med felaktigt vald? Hur hanterar man missnöjda eller besvikna investerare och beställare?

Workshopen, som bland annat riktar sig till problemägare, konsulter, entreprenörer, akademiker, jurister och lagstiftare, är fortfarande i planeringsskedet. Ytterligare information kommer upp på [NICOLEs hemsida](#) under våren.

SGF Nyheter från SGF

SGF anordnar varje år ett antal kurser med olika teman inom förorenade områden. Under 2015 var efterfrågan på kurserna stor, och för att möta detta intresse har SGF valt erbjuda fler kurstillfällen för vissa kurser.

Under våren kommer bland annat två certifieringskurser att hållas, den allmänna kursen för miljöprovtagare går av stapeln i mitten av april och certifieringskursen för provtagning av jord och grundvatten ges i mitten av maj. Dessutom ges kursen Miljötekniska markundersökningar i slutet av april. Det går fortfarande att anmäla sig till vårens kurser på [SGFs hemsida](#), där det även finns mer info om respektive kurs.

Kurserna *Förorenade byggnader* samt *Planering och Projektering av efterbehandlingsåtgärder* har haft några års uppehåll, men kommer tillbaka i höst. Till hösten ges även kurserna *Riskbedömning av förorenade områden* samt *Miljöprovtagare – Certifiering ytvatten/sediment* och vid behov ges dessutom vårens kurser en gång till i höst. Det går redan nu att [anmäla sig](#) till höstens kurser.

Åtgärdsportalen

Åtgärdsportalen firar ett år! För ett år sedan lanserades [Åtgärdsportalen](#), en samlingsplats för efterbehandlingstekniker för förorenade områden. Syftet med sidan är att öka kunskapsnivån om metoder för efterbehandling genom en lättanvänd och ständigt uppdaterad hemsida med metodbeskrivningar och referensprojekt. SGF är huvudman för hemsidan och har arbetat med den sedan hösten 2013. Naturvårdsverket, SGI och Trafikverket har möjliggjort projektet genom att finansiera arbetet. Materialet på sidan granskas av en referensgrupp representanter från bland annat Naturvårdsverket, SGI, SGU och Länsstyrelserna.

Under det första året har Åtgärdsportalen fått 36 medlemsorganisationer, tagit fram fördjupade och förenklade beskrivningar för 16 olika åtgärdsmetoder samt börjat samla in referensuppdrag för de olika metoderna. På sidan finns även kortfattade beskrivningar av föroreningar samt länkar till de åtgärdssteg som kan vara aktuella för respektive förorening.

Arbetet med att utveckla sidan pågår kontinuerligt, och under våren kommer några nyheter att implementeras. För att göra Åtgärdsportalen ännu bättre behövs feedback från användare - skicka dina förslag på förbättringar till info@atgardsportalen.se

Studiebesök och seminarium om saneringen av Oskarshamns hamnbassäng, 27-28 september

Efter 150 år av industriell verksamhet är Oskarshamns hamnbassäng är kraftigt förorenat. Under hösten 2016 invigs den bidragsfinansierade saneringen av hamnbassängen, och detta vill Renare Mark vara med och fira. Den 27 september invigs saneringen med pompa och ståt, och Renare Marks medlemmar kommer ges möjlighet att delta i invigningen och tillhörande studiebesök. Dagen efter anordnar Renare Mark tillsammans med Oskarshamns kommun ett seminarium med temat förorenade sediment. Planeringen av invigningen och seminariet pågår för fullt, och mer information kommer att komma under våren. Glöm inte att lägga in datumen i din kalender!

För er som är intresserade av saneringen av hamnbassängen så finns all information samlade på [projektets hemsida](#). Ni kan även följa projektet på Instagram genom att följa @renhamn eller söka på #renhamn.

Har du tips på intressant tema för ett föredrag till seminariet? Vi är på jakt efter förslag på ämnen och föredragshållare och tar gärna mot tips. Mejla dina tips till Johanna.svederud@liljemark.net

NORDROCS 2016

Boka in NORDROCS i Helsingfors 6-7 september i kalendern redan nu. Konferensen har fått in över 110 abstract vilket borgar för ett intressant program.

Som vanligt finns det möjlighet att delta i som utställare och även sponsra konferensen. Nytt för i år är ett prisvärt paket för de som både vill sponsra och vara med i utställningen. För utställare finns möjligheten att själv välja utställningsyta, det är först till kvarn som gäller så det kan vara klokt att vara ute i god tid för att få den plats man önskar.

Händer i branschen

- ◇ **Laktester – miljöbedömning av förorenad jord, avfall och byggprodukter** – SGI, 8 april i Östersund (anmälan senast 7 mars), 21 april i Göteborg (anmälan senast 17 mars)
- ◇ **Miljöprovtagare – Allmän kurs provtagning certifiering**, SGF 13-14 april, Stockholm
- ◇ **Miljötekniska markundersökningar**, SGF, 19-22 april, Bålsta
- ◇ **Miljöprovtagare – Certifiering jord/grundvatten**, SGF, 9-12 maj, Stockholm
- ◇ **Förelägganden, viten och andra sanktioner inom miljöretten** – JP Utbildning, 11 maj 2016, Göteborg
- ◇ **Miljöprovtagare** – Certifiering ytvatten/sediment, SGF, 21-23 maj, Bålsta
- ◇ **Tenth International Conference on Remediation of Chlorinated and Recalcitrant Compounds: 2016 Chlorinated Conference** – 23 maj, Palm Springs, California, USA
- ◇ **Efterbehandlings- och regressansvaret** – JP Utbildning, 10 juni, Stockholm, ½ dag
- ◇ **NICOLE Spring meeting and workshop**, 15-17 juni, i Wien, Österrike.
- ◇ **Miljöprovtagare** – Certifiering jord/grundvatten, SGF, 26-30 september, Prel. endast om vårens kurs blir fullbokad
- ◇ **NORDROCS 2016, the 6th Joint Nordic Meeting on Remediation of Contaminated Sites**. Aalto University, Finland, 5-8 September, 2016.
- ◇ **International conference contaminated sites**, Bratislava 12-13 september, 2016.